

سال سوم، دوره دوم، پیاپی شماره ۱۳۹۷، شماره پیاپی ۶

فرآیند تبدیل ژانر تاریخی به حماسه مذهبی (مطالعه موردی: مختارنامه)

رؤیا رستگار^۱

دکتر سید مهدی زرقانی^{۲*}

دکتر محمدجعفر یاحقی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۱/۱۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۲/۱۷

چکیده

حماسه مذهبی برآیند تلفیق ژانر حماسی با ژانرهای تاریخی و مذهبی است. در این تحقیق یکی از مشهورترین انواع حماسه‌های مذهبی را، به نام مختارنامه که شاعران متعددی در دوره‌های تاریخی مختلف آن را سروده‌اند، برگزیدیم. اگر بپذیریم که حماسه مذهبی برآمده از دل ژانرهای دیگر است، برآنیم تا نشان دهیم سیر انتقال و فرآیند دگردیسی در آن چگونه صورت گرفته‌است؟ و چطور و تحت چه شرایطی روایت تاریخی تبدیل به حماسه‌ای مذهبی شده‌است؟ حاصل این پژوهش که به شیوه اسنادی و با استفاده از شیوه تحلیل محتواست، نشان می‌دهد که ژانرها در طول حیات خود به یکدیگر تبدیل می‌شوند یا یک ژانر از دل ژانرهای دیگر سر برمی‌آورد و تبدیل به ژانر مستقلی می‌شود. مثلاً روایت مختار از وقتی وارد حماسه‌های مذهبی شد تغییر و تحولی مداوم را نشان می‌دهد و ورود این روایت به ژانرهای مدرن همچون سینما، نشان‌دهنده آن است که هنوز این تحولات ادامه دارد. روایت مختار یکی از نمونه‌های خوب برای نشان دادن زایش و تحول ژانرهاست.

واژگان کلیدی: تاریخ، حماسه، روایت منظوم، مختارنامه

۱. دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی مشهد

۲ و ۳. استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی مشهد

* zarghani@um.ac.ir